

ANTONIO TABUCCHI

TRISTANO
ÖLÜRKEN

♥
CAN

ROMAN

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN
SEMİN SAYIT

Antonio Tabucchi
TRISTANO
ÖLÜRKEN

Can Yayınları: 1571
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 640

Tristano muore, Antonio Tabucchi

© Stelious Skopelitis

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2004

Bu kitabın yayın hakları Antonella Antonelli Agenzia Letteraria aracılığıyla alınmıştır.

1. basım: Ekim 2006

Yayına Hazırlayan: Yücel Yıldırım

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi

Kapak Düzeni: Semih Özcan

Dizgi: Gelengül Çakır

Düzeltili: Fulya Tükel

Kapak Baskı: Çetin Ofset

İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 975-07-0601-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Antonio Tabucchi
TRISTANO
ÖLÜRKEN

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren
SEMİN SAYIT

CAN YAYINLARI

**ANTONIO TABUCCHI'NİN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI**

DAMASCENO MONTEIRO'NUN KAYIP BAŞI / *roman*
GİTTİKÇE GEÇ OLMAKTA / *roman*
HİNT GECE MÜZİĞİ / *roman*
ÖNEMİ OLMAYAN KÜÇÜK YANLIŞ ANLAMALAR / *öykü*
PEREIRA İDDİA EDİYOR / *roman*
UFUK ÇİZGİSİ / *roman*

Antonio Tabucchi, 1943'te İtalya'nın Pisa kentinde doğdu. Romanları, öyküleri, denemeleri ve oyunları ile Avrupa edebiyatının en seçkin yazarları arasında yer aldı. Fernando Pessoa'nın yapıtlarının İtalyanca basımlarının editörlüğünü de üstlendi. Kitapları, aralarında çeşitli Avrupa dilleri, İngilizce, İspanyolca, Japonca, Çince (Çin Halk Cumhuriyeti ve Tayvan), İbranice, Arapça (Suriye ve Lübnan), Kurdu, Hintçe, Urduca ve Farsça'nın da bulunduğu kırktan fazla dile çevrildi. Bazı romanları Roberto Faenza, Alain Courneau, Alain Taner, Fernando Topes gibi ünlü yönetmenlerce beyazperdeye, Giorgio Strehler ve Didier Bezace gibi tanınmış yönetmenlerce sahneye uyarlandı. Tabucchi, İtalya'da "Pen Kulübü", "Campiello" ve "Viareggio-Rèpaci", Fransa'da "Prix Médicis Etranger", "Prix Européen de la Littérature" ve "Prix Méditerranée", Yunanistan'da "Aristeion", Almanya'da Leibniz Akademisi'nce verilen "Nossack", Avusturya'da "Europäischer Staatspreis", İspanya'da "Hidalgo" ve Asturias Prensi'nce verilen basın özgürlük ödülü "Francisco Cerecedo" gibi saygın ödüllere değer görüldü. Siena Üniversitesi'nde ve New York'taki Bard College, Paris'teki Ecole de Hautes Etudes ve Collège de France gibi seçkin üniversitelerde ders verdi. Avrupa'nın önde gelen gazeteleri ve kültür dergilerine yazılar yazdı ve yazmayı sürdürüyor. Uluslararası Yazarlar Parlamentosu'nun kurucuları arasında ve üyesi.

Semin Sayıt, 1935'te İstanbul'da doğdu. 1962'den beri İtalya'da yaşıyor. Uzun süre Roma'daki Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nde (FAO) çalıştı. 1995'ten bu yana İtalyanca ve İngilizce'den çeviriler yapıyor. İtalyan edebiyatının Türkiye'de tanınmasına katkıları nedeniyle, 2003 yılında İtalyan Cumhurbaşkanı tarafından 'Commendatore' unvanına layık görüldü ve İtalyan Dayanışma Yıldızı nişanı aldı. Giuseppe Tomasi di Lampedusa, Italo Calvino, Primo Levi, Leonardo Sciascia, Antonio Tabucchi, Ferdinando Camon, Claudio Piersanti, Alessandro Baricco, Dacia Maraini, Susanna Tamaro, Cristina Comencini ve Genevieve Vaughan'dan çeviriler yaptı.

Tanıĝa kim tanıklık edecek?

Paul Celan

Ölüleri yalanlamak zordur.

Ferruccio

...Rosamunda Rosamunda, bu ne olağanüstü güzel gece, sanki duyarlı bir peri hazırlamış, bin ışık bin ses bin sevinç dolu yürek, hepsi neşe içinde, oh ne mutluluk, Rosamunda ve eğer sen bana bakarsan, ah Rosamunda, artık dayanamam...¹ Beğendin mi?.. Bir zamanlar Rosamunda, Tristano'ya bakar ve baktıkça daha çok severdi onu... Rosamunda, sen bana bakarsan artık dayanamam... Bütün aşkım senin için Rosamunda, Rosamunda, sana baktıkça bakacağım geliyor ve seni daha çok seviyorum Rosa-mu-u-u-unda... Sevinçle dolup taşan mutlu yüreklere o zamanlar çok rastlanırdı, dağlar çok soğuk olurdu, dondurucu bir soğuk, hem içerde hem dışarda, sonra anlatırım sana, hele otur şöyle rahatça, nasıl olsa biraz zaman ister ama korkma çok uzun sürmeyecek, bilemedin bir ay, görürsün bak, ağustos bitmeden çeker giderim; nasıl geçti yolculuğun?.. Daha önce gelirsin diye bekliyordum, bu tepelerin arasında yolunu bulmak kolay değildir, yolu sana iyice anlatmasını Frau'ya² tembih etmiştim ama eminim, aklını karıştırmak için elinden geleni yapmıştır, hani İtalyanca bilmediğinden değil, benden iyi konuşur, bütün yaşamı burada geçti ama bir şeyi yapmak istemedi mi hemen işi Almanca'ya döker, sırf inat olsun diye. Sana Dafne'nin dairesini versin, benim öyle dediğimi söyle.

---

¹ 2. Dünya Savaşı sonrasında çok popüler olan bu şarkı o dönem için, İtalya'nın özgürlüğe kavuşması ile özdeşleşmiş gibiydi. (Ç.N.)

¹ Almanca "bayan". (Ç.N.)

...Biliyor musun, sonuçta insanın anımsamadıkları anımsadıklarından daha önemli... Frau kapıdan başını uzattı, bir zamanlar bir kadınla birlikte yüzmüş olduğun akıntıdan eser yok, dedi ve kapıyı kapattı. Bilmem bu bir pazar günü şiiri mi yoksa bir yargı mı... İşti olduğu zaman Frau hep bilgiçlik taslar. Ama ne işti olabilir, bu evde artık yapacak iş kalmadı ki, üstelik bugün pazar da değil, öyle ya... Fillerinki gibi bir bellek ister ama biz insanların öyle bir belleği yoktur, kim bilir, belki bir gün elektronik bir şey icat ederler, üstünde tüm yaşamımızın kayıtlı olduğu tırnak kadar küçük bir fişi beynimize yerleştirirler... Fil dedim de, bütün hayvanlar içinde, ölüm törenlerine hayran olduğum tek hayvan fildir: Çok garip bir biçimde ölürlere, bilir misin? Bir fil, saatinin gelip çatıldığını hissettiği an sürüden ayrılır ama tek başına değil, kendine bir arkadaş seçer ve birlikte yola düşerler. Savanalarda koşarcasına yürümeye başlarlar, artık ne kadar hızlı gittikleri ölmek üzere olanın acelesine bağlıdır... giderler giderler, belki kilometrelerce yol alırlar ve en sonunda can çekişen fil ölmek istediği yeri bulur, bir-iki kez dönüp yere bir çember çizer, artık saatinin geldiğini bilir, ölüm kendi içindedir ama onu bir mekâna yerleştirmek ister gibidir, tıpkı bir buluşmaymış, ölümle kendi dışında yüz yüze gelmek istermiş, günaydın bayan ölüm, işte geldim dermiş gibi... Doğal olarak, çizdiği gerçek bir çember değildir ama, deyim yerindeyse, sanki ölümün haritasını çizer... ve o çemberin içine yalnız kendisi girebilir çünkü ölüm özel, çok özel bir olaydır ve can çekişenden başka kimse o çembere giremez... işte o zaman arkadaşını bırakır, sağ olası, hoşçakal der ve öteki de sürüye döner... Gençliğimde Pascal'ı okumuştum, o zamanlar çok hoşuma giderdi, özellikle Jansenizm¹ yandaşlığı, öylesine ya ak ya kara, öylesine belirgindi ki; tabii, o

¹ İrade özgürlüğünü kabul etmeyen ve İsa'nın ölümüyle insanlığın ancak bir bölümünün kurtulabileceğini savunan bir dinsel doktrin. (Ç.N.)

zamanlar zaten her şey ya ak ya karaydı, dağlarda kesin seçimler yapmak gerekirdi, ya o yana ya bu yana, daha sonra yaşam bizlere alacakaranlığı, ı ışık-gölge oyunlarını öğretti... Ama Pascal'ın o tanımlamasını her zaman çok sevdim, merkezi her yerde olan ama çevresi hiçbir yerde olmayan bir küre bana filleri düşündürür... Bu da bir bakıma, seni neden buraya çağırduğumla ilgilidir... Dediğim gibi, biraz sabırlı olman gerekir çünkü benim saatim henüz gelmedi ama benimle bir yürüyüşe çıkmak, ölmek üzere olan birine yoldaşlık etmek için hemen koşup geldin... Çemberimin nerede olduğunu yalnız ben biliyorum, o ânın ne zaman geleceğini de; aslında, bizi seçen zamandır ama bu seçimi kabul etmemiz gerektiği de doğrudur; karar veren odur, ancak sonuçta senin de vermen gerekir, sanki teslim olduğun şey kendi seçiminmiş gibi... Şimdilik birlikte koşar adım yürüyelim, aslında geri gittiğimiz halde ilerlermiş gibi, çünkü ben bir film ve seni geri gitmek için çağırdım, ilerdeki çemberime ulaşmak için geri gitmeliyim. Sen yalnız dinle ve yaz, birbirimizden ayrılacağımız an geldiği zaman ben söyleyim sana..

Bir şey itiraf etmeliyim... seni buraya çağırdıktan sonra pişman oldum. Neden bilmiyorum, belki yazıya inanmadığım içindir, yazı her şeyi saptırır, siz yazarlar hepimiz birer kalpazansınız. Ya da belki insanın yaşamını mezara kadar götürmesi gerekir. Doğal olarak, gerçek yaşamı, insanın kendi içinde yaşadığını kastediyorum. Başkalarına bırakmak için, dışta yaşanan zaten apaçık ortada, bu zorlama yaşam yeterli. Oysa ben yazmak, yani... konuşmak istiyorum... araya birini sokarak yazmak istiyorum, yazan sensin ama aynı zamanda benim. Ne garip, değil mi?

...En baştan başlamak istiyorum, diyelim ki bir başlangıç vardı, çünkü... bir yaşamın öyküsü nereden başlar, yani bunu nasıl seçersin? Evet, bir olaydan başlarsın, doğru ve ben de bir olay, özellikle, senin yazmak için buraya kadar geldiğin yaşamımla ilgili bir olay seçmeliyim. Onun için bir olay seçeceğim. Ama bir olay, bir olayla mı başlar? Kusuruma bakma, aklım karmakarışık, ne demek istediğimi anlatamıyorum... Yani, insan bir şey yapar ve o şey yaşamının akışını değiştirir ama gerçekleştirilen o eylem bir mucize gibi ortaya çıkmaz ki, zaten içindedir ve kim bilir nasıl başlamıştır... Belki bir çocukluk anısı, rastlantı olarak görülen bir yüz, çok eskiden gördüğün ve unuttuğunu sandığın bir düşünce ve işte günün birinde olay ortaya çıkar ama kökeni?.. Haydi bul bulabilirsen... Tristano o gün Plaka'da Schubert'ten söz ediyordu, kıştı, hayal şehir görüntüsündeki alanda ellerinde birer tas tutan insanlar kuyruğa girmiş Koinè çorbasını bekliyorlardı. Bunun ne olduğunu biliyor musun? O zamanlar baştaki hükümet bozuntusunun, açlıktan ölmesinler diye Yunan halkına dağıttığı, içinde patates ve lahana parçaları yüzen berbat bir sıcak su... Antheos buna çeşitleme derdi ama Tristano onu Antheos değil Marios diye çağırırdı çünkü Torino'nun varoşlarında oturan bir arkadaşını andırırdı, tıpkı benzediği bu dostu '39 yılında bir kız arkadaşıyla beraber bir buğday ambarında saklanmıştı, olağanüstü bir kadın olan arkadaşı ona rest çekmiş ve gerçek Direniş Hareketi daha başlamadan kendisi direnişe geçmişti ama senin romanın bunu bilmez... Bazen, bildiğini sandığın şeyleri düşündüğümde içimden gülmek geliyor ama bunun dışında kitabın hoşuma gitti, gerçekten; o kahramanlık döneminin, üstelik geçirdiğimiz tek kahramanlık döneminin en güzel tanıklığıydı... Hani laf olsun diye tanıklık diyorum çünkü sen orada olamazdın ama olmuş sayılırsın, bir iklimin,

bir seçimin, bir ahlak ilkesinin tanığı olarak... Yine de işin içine olayları da kattın, 8 Eylül'ü, İtalya'nın yazgısının hakemiymiş gibi kibirli bir küstahlıkla ortaya çıkan Salò Cumhuriyeti'ni ve bugün belki biraz fazla atak sayılacak bir sav olan iç savaş tanımlamasını yadsımayı... sen benden iyi bilirsin ki o günlerde dosta düşmana ateş edilirdi ama bu ancak bir noktaya kadar önemli sayılabilir, romanında asıl hoşuma giden şey, kahramanlık, sadakat, vefasızlık, beğeni ve duyguların özü hakkındaki güçlü araştırmadır... Eğer daha az sabırlı olsaydın, seni böyle kabaca karşılamamdan alınıp her şeyin canı cehenneme diye çeker gider, yüklendiğin bu sorumluluğu, benim yerime yazacağın bu kitabı yüzüstü bırakır ve layık olduğum biçimde davranırdın bana... Oysa, yerinden bir milim bile kıvıldamadın, garip bir adamsın sen yazar, bilmem korkak mısın yoksa benden daha mı yüreklisin ve o yüzden bana katlanıyorsun... Kulağıma bir sinek vızıltısı geliyor, sen de duyuyor musun? Bu odada bir vızıltı, korkunç bir vızıltı var, acaba bu kürelerin müziği mi? Yok, evren böyle vızıldamaz, bu nahoş cızırtıyı ancak yazarların kâğıdı tırmalayan kalemleri çıkarır ama senin kâğıdı tırmaladığın falan yok, sen tıpkı sirklerdeki hayvan eğiticileri gibisin... sözünü ettiğim kürelerin müziği yüce bir müziktir, onu ancak benim Toskana yöremin ressamlarının düşlediği melekler çalar, belli bir notası yoktur çünkü hep değişir, çeşitlemeler yapar.. O gün başlarının üstünde gözdağı veren kıyamet bulutları toplanmışken Plaka kahvesinde Tristano da, karşısında oturan zayıf ve çelimsiz Yunanlı askere, çeşitlemeler yanıtını vermişti... Çeşitlemeler, demişti. Şimdilik çeşitlemeler sunmaktan ileri gitmiyorum, bakın müzik zaten çalındı, biz zavallı insanlara, çeşitlemeler sunmaktan başka iş kalmadı; örneğin, Schubert'in piyano için bestelediği 142 sayılı *impromptu*'sünü düşünün, anımsadınız mı? Bençe, tıpkı bir kuşatmada olduğu gibi, insanın içine dokunup hüznlendiren bir havası vardır, bu kuşatmanızı,

ülkemin uğradığı bu kuşatmayı akla getirir, o müzikte saplantı gibi insanı tedirgin eden bir şey vardır, belki o tema Schubert'in kafasından da çıkmıyordu, galiba ona eşlik eden *Rosamunda* adlı parçada da aynı tema işlenir. İşte o zaman Tristano, sanki tanrılar da işgal kuvvetlerinin çizmeleri altında eziliyorlarmış gibi, eliyle Parthenon'a doğru bir işaret yaptı... ve tam o anda meydanın bir ucunda gidonundan tuttuğu bisikletiyle gelen bir genç görüldü; bu, yere kadar uzanan bir asker kaputu giymiş, boynunda alüminyum yemek tası asılı cılız, neredeyse çocuk sayılacak bir gençti. Kuyruğa girmiş insanları gözaltında tutan Almanları gördü ve ıslıkla bir şarkıya başladı: Bu, ağır ve kaygılı bir nakaratı olan, dağlara çıkmış Direnişçilerin şarkısıydı ama çocuğun ıslığı onu sanki neşeli bir marşa dönüştürüyordu... Silahını doğrultan bir Alman ona yöneldi ama çocuk durmadı, bir oyun oynar gibi, yüzünde alaycı bir ifadeyle korkusuzca yürüdü... herkes bakıyordu, ne olacağını biliyorlardı ama kimse kımıldamadı, kimse bir hareket yapmadı, hepsi büyülenmiş gibiydi. Silahın madeni sesi kaldırıma düşen bir taşı andırmıştı; asker ateş etti ve çocuk yere yığıldı, bisikleti de üstüne devrildi... o zaman yaşlı bir kadın kuyruktan çıktı, çığlığı Plaka'nın buz gibi sessizliğini yırttı, kadın beddua etti, Tristano bildi bu sözleri, bu sonsuz bir laneti öngören çok eski bir sövgüydü. Sütunlu girişteki Almanlar da duydular ve sesin tonundan tanıdılar bu sözleri, asker nişan aldı ve bir daha ateş etti, kadının gövdesi kaldırıma yığıldı, can çekişirken kollarını sallayıp duran kara giysili bir simge. O zaman Tristano, Tanrısal bir armağan gibi, yok tıpkı bir emir subayı gibi, çünkü sırtında bir emir subayının filintasını taşıyordu, silahını Alman'ın göğsüne çevirdi ve herifi gebertti... birden büyü bozulmuş ve Tristano gibi beklenmedik bir sahne görevlisi, Yunan trajedilerindeki intikam tanrıçalarının ortaya çıkma ânının geldiğine karar vermişçesine, Plaka canlandı, her köşeden insanlar fırladı. Tristano

içgüdüleriyle yaptığı bu hareketin sonuçlarını hiç hesaba katmadan böyle bir başkaldırıya dönüşeceğini ummuyordu ama sanki çarklar kendiliklerinden dönmeye başlamış, yaşam ölümü ele geçirmişti ve her şey denetlenemeyecek bir hızla ilerliyordu; yaşam böyledir işte ve tarih geriye doğru gider, hiç düşündün mü bunu, yazar?..

...Frau seni Dafne'nin dairesine yerleştirmede çünkü duvarlardan başka bir şey kalmamıştı. Hiç dert edinme, yalnız, orasını istediğini söylediğin zaman ne dedi, merak ettim, her ne kadar yanıtını biliyorsam da. Sana benim çalışma odamı verdi, zaten kim olursa olsun, bütün konukları benim çalışma odama koyar. Bir kez bir bakan gelmişti, adamın önünde bana, çalışma odamı verip veremeyeceğini sormuştu da bakana refakat eden protokol görevlisi utancından yerlere geçmiş, sinirli sinirli, sayın bakan bu akşam Roma'ya dönecek, demişti... ama eminim çalışma odam senin hoşuna gitmiştir, gerçeği aramak için buraya kadar geldin, sanki onu bütün o küflü eşyalar ve darmadağınık tozlu kâğıtlar arasında bulacakmışsın gibi... haydi hayırlısı. Gerçeğe ne oldu biliyor musun? Koca bulamadan öldü.

Maddenin şeytanlığını kim bilebilir? Bilim adamları mı? Siz yazarlar mı? Nesnelere mekanizmasını bilebilirsiniz ama sırlarını hiç kimse bilmez. Nesnelere arasında haberimiz bile olmayan bir uyum, bambaşka bir mantık vardır... Yerçekimi düşündüğümüz gibi işlemez, kimyasal bileşimler de bize okulda öğrettikleri gibi değildir, bir oksijen molekülü ile iki hidrojen molekülünün bir araya gelmesiyle su adını verdiğimiz sıvı oluşmaz... Evrenin yöntemini bilmek gerekir çünkü evrenin kendine göre

bir yöntemi vardır ki laboratuvarların gözünden kaçır... Newton'un iki terimli buluşu büyük şeydir ama matematiğin başka derinlikleri, başka gizemleri vardır. Felsefe mi paralıyorum? Kusura bakma, sen söyle bir şey, yok hayır, bırak ben felsefe paralayayım, izin verir misin? Siz aydınlar sınıfı hep yaparsınız o işi, bize tüm dünyayı açıklarsınız, herkes ister dünyayı anlatmayı... Bir gül bir güldür, dahası yok. Ama hiç de öyle değildir işte. Gül ağacıyla armut ağacının aynı gülgiller familyasından geldiğini biliyor musun? Biraz botanik çalış: Armut ağacı armut verir, gül ağacıysa gül, sence ikisi aynı şey mi?.. O zaman bırak felsefe yapayım... nasıl olsa pek fazla vaktim kalmadı gördüğün gibi... Bacağıma bakma n'olur, ört çarşafı üstüne... Odada bir sinek var, duyuyor musun? Aptal hayvan aynaya vurup duruyor, dışarı çıkmak istiyor ve aynayı pencere sanıyor. Bacağıma bakmamamı söyledim, ben göremesem de iğrenç bir durumda olduğunu biliyorum, üstüne yerleştirdikleri yastıklara akıp duruyor, ukala doktorlar kesilmesini söylediler ama ben, eğer kesmeye o kadar hevesliyseniz taşaklarınızı kesin, dedim, çürümüş bile olsa, bacağımı izninizle mezara kadar götüreceğim. Nasıl olsa geri kalan da çürüyecek, biliyorum, iğrenç bir durumda, kangren yedi bitirdi, ta kasığıma kadar çıktı, yakında her tarafımı kemirecek, insan olarak neyim kalmışsa, eğer daha önce mortoyu çekmezsem ama kemirecek fazla bir yerim kalmadı, boş bir çuval gibiyim ve bu da bana canımın istediği kadar felsefe paralamak hakkını veriyor: kupkuru, özsuyu çekilmiş, taş gibi birinin felsefesi... Dünya neye döndü, gördün mü? En azından bizimkisi? Bizim buraları, yani yaşadığımız yerler demek istiyorum... her şey semiz, yağ bağlamış, bak az önce dediğim gibi, bütün o çokbilmişlerin kat kat yağlarının altında dolaşan özsuvarı var... trigliceridler, kolesterol yığınları, oysa ben neredeyse bir maden gibiyim, görüyor musun?.. Taşlar bir şey söylemezler... ben bir ırmağın kıyısında uslu uslu oturmuş

suya bakan ve konuşan bir taşım, sen akadur keyfince su abla, kim bilir kendini ne sanırsın, bense şuracıkta kımıldamadan oturan bir çakılım, ben bir taşım, ben taş kardeşim... Frau sana iyi bir oda verdi mi? Frau öyledir, beni sever ama hep bir terslik yapar, insanı sinir eder, yaşlılığında çevresindekilerin damarına basmaktan başka yapacak işi kalmadı, o kadar çok sevmeseydi, benim de damarıma basardı herhalde, bana da yapıyordur terslikler kesin ama belki ben fark etmiyorum. Biliyor musun, biz beraber büyüdük, o kendini annem yerine koyar ama aslında yaşıtıız; kadınlar öyledir, senin yaşında olsalar da annelik taslarlar. Dafne'nin dairesine bir yatak koydur... Dafne varken... tüm yaşamı boyunca o kadar az kaldı ki orada, artık sadece iki tane boş oda var, eşyaları evin orasına burasına dağıttım, böylece daha az acı çekiyorum ama Frau için hepsi kutsal ve dokunulmazdır... Biliyor musun, Dafne'nin buraya katlanmasının nedeni biraz da Frau yüzündendir. Onu çok severdi... Bir kez bana, Frau sayesinde Almanlardan nefret etmeyi unuttum, demişti. Hiç suçu olmadığına onu nasıl inandırabilirim, diye sormuştu bana... Biliyor musun, Frau insanlara gözüyle kıymet biçer, sanki tavukmuşlar gibi, birinin kanatları düşükse onu en kötü kümeşe koyar, onun için eğer utangaçsan sesini yükseltmeye, horozlanmaya bak, Frau böyle şeylere karşı çok duyarlıdır. O odada öğleye kadar kalmakta diren, bir yatakla bir komodin koyuversin yeter, evin bu yanından kentin kuleleri görünür, hepsi çok güzeldir, gördün mü? Havada yüzer gibidirler, sıcakta titreşimler kulelerin diplerini kesip yukarı çekerler sanki... bu antik kulelerin göğe erişmek ister gibi bir halleri vardır, gördün mü?.. Panjurları ört biraz, becerebilirsen sineği de dışarı at, duyuyor musun? Boyuna aynaya vuruyor ahmak hayvan, aynadan bir çıkış yolu var sanıyor... Bu kentin kulelerini seyret, çevredeki tepelere, bırakıp gitmek üzere olduğum bu manzaraya benim için de bak. Evin bu yanından ağustosböcekleri de duyuyor

lur, arka taraftan duyulmaz ama burada bütün öğleden sonra ötüp dururlar, ben bu konseri, çalpara ve zilden oluşan bu fakir müziğini severim... Çekip gitmek için, ağustosböceklerini dinlemek için buraya, doğduğum yere döndüm. Çocukluğumda yaz günleri beni öğle uykusuna yatırırlandı ama ben uyumaz, ağustosböceklerini dinler ve dünyayı anlatan kitaplar okurdum, sanki dünya kitaplardan anlaşılırmış gibi... Düşler... Neden başka birini değil de seni çağırdım acaba? Çünkü kitabın hoşuma gitti, zaten bir başka romandan kendime bir ipucu bulmuştum, sen benden daha iyi bilirsin ama olayların öyle üstüne üstüne gidiyordu, öylesine gerçekçiydi ki neredeyse yapay hissini veriyordu ama sesimi banda alman için çağırmadım seni, geride sesimin kalmasını istemiyorum, yoksa çok kolaylaşır iş, o zaman nerde kalır senin yazarlığın? Becerebilirsen yaz, yazılı sözlerde kalmayı arzuluyorum, hemen yazamazsan en azından her şeyi kafana kaydet, aklında tut, sonra kendi sözcüklerinle yazarsın, bunu yapabileceğini sanıyorum, birisi sana bir şey anlatır ama sen onu yazdığın zaman bambaşka bir kılığa bürünür... Frau'ya söyle, gelsin bana bir morfin iğnesi yapsın, sonra yine bir kere uğrasın, öbür iğnenin etkisi kalmamıştır, yoksa istemediğim halde acıdan inlemeye başlıyorum ve bunalıma giriyorum... Sana hiç Vanda'dan söz ettim mi? Sanmıyorum...

...Bir köpek gördüler ama o başka bir gündü, kim bilir ne zamandı ama herhalde epey ileri bir yaştaydı. Adı Vanda'ydı, W ile değil V ile yazılırdı, onun gibi pis bir sokak köpeğine o bile fazlaydı zaten. Köpek değildi adını söyleyen, zaten söyleyemezdi de çünkü soluğu çıkmıyordu ama onu uzaktan görüp tanıyan Rosamunda'nın aklında kalmıştı. Bak hele, bir köpek, adı Vanda, hatırladın mı? Tünelden geçerken neredeyse eziyordu hay-

vanı, karanlıktı ve tam virajı dönüyorlardı. Bir kamyon arkadan bindirmesin diye dışarıda, yolun kenarındaki düzlükte beklediler, olur böyle şeyler bazen. Vanda başı önünde, dili asfaltı süpürerek ağır aksak topallayarak geldi ama hep sağdan, beyaz çizginin öte yanından yürüyordu. Pörsük memeleri sarkmıştı, belki de eniklerini emziriyordu ama olamazdı çünkü dişlerine ve dudaklarına bakılınca en azından yirmi yaşında, hatta daha bile fazla görünüyordu, insanlar için genç sayılır ama kancıklar için bu yaşa gelmek iyice çökmüş olmak demektir. Kimdi bilemiyorum ama içlerinden biri insanlık olsun diye yaptığını söyledi: Vanda iyi köpektir, iyi bir kancıktır, tüm yaşamını boynuna kadar yere gömülü geçirmiştir. Kaldırıp arabanın arkasına attılar, ayakları yürümekten soyulmuş, kan içinde kalmıştı. Onları bulmak için binlerce kilometre yaptığını anladılar ama bunu söylemediler, bazı şeyler söylenmez. Bir cisim, beden olabilmek için zaman katlarını delerek büyük bir sabırla çekirdeğinin çevresine gerekli ıvır zıvırı toplar ve en sonunda canlı bir varlık olup ortaya çıkar, artık belki ölmek üzere olsa bile... tıpkı Vanda gibi daha işin başındayken kazıklanmıştır çünkü yolun başında olduğunu sanır ama sonuna gelmiştir bile. Öyleyse, ne için ulu Tanrım, diye sordu. Bu anlamsız bir soruydu çünkü yanıtı yoktu... öğle saatiydi, çok sıcaktı, ışık göz kamaştırıyordu ve üstelik bir Akdeniz ışığıydı. Böyle zamanlar çok sıcak olur, ışık göz kamaştırır, Akdeniz de bilindiği gibi zorunludur. Öyle iyi bilinen bir şeydir ki ister inanın ister inanmayın, keyfiniz bilir. Eğer inanmayı seçerseniz, arabayı yavaş sürüyordu, kayalık kıyıları kızıla kesmiş, denizse koyu mavi bir çizgi olmuştu. Vanda uyur gibiydi ama uyumuyordu çünkü bir gözü açık ötekisi kapalıydı ve açık gözünü arka kapının tepeleme izmaritlerle dolu kül tablasına dikmişti, sanki zavallı bir elif harfiymiş ve o izmarit evreninde dininin karanlık gizemlerini, dünyaya gelmesine neden olan hasta tanrıyı

bulmasına izin verilmiş gibi. O ise, gözünün ucuyla bakarak korkuyla açılmış gözbebeğindeki soruyu sezdi ve karanlık bir viraj seni Baba, çiğnenmiş izmaritleri Oğul ve artık eskisi gibi olmayan zamanı da Kutsal Ruh yapar, bağımlı olduğun Üçlü budur işte sevgili Vanda, buna katlanıp boyun eğ, yapacak başka şey yok, diye mırıldandı. Rosamunda ufukta dans eden sıcak dalgalarının titreşimleriyle konuşur gibi, hiç çocuğu olsun istemedi, diye mırıldandı, yıllar boyunca spermlerini sokağa atar gibi kasığında taşıdı ve şimdi Vanda'cığım doğdu ama artık geç, çok geç. Öteki, yarın ölecek, dedi, ama bir gün için alıkoyabilir, oğlun gibi kucagında sallar, istersen emzirebilirsin bile, hiç yoktan iyidir; sen yalan söylediğin için spermlerimi sokağa attım, böylece ben de yalan söyledim... Zimmer di Taddeo'da ne garip bir gece. Pencerenin çerçevesi içinden bir düşte gibi sessiz, ışıklı iki vapur süzülerek geçiyor. Çok sonra, artık çerçevenin dışına çıktıklarında, bir esinti, kulaklara erişemeyen ama onlara bir vals gibi gelen birkaç nota getirdi. Belki güvertede dans ediyorlardı. Olabilir çünkü, özellikle turistik vapur gezilerinde hep dans edilir, hatta Ermiş Fruttato' dan Ermiş Zaccarino Körfezi'ne kadar sadece pazar günleri yapılan yoksul gezilerinde bile. İnsanlar bir dakika boş vakit bulunca hemen dansa başlarlar, fırsattan istifade edip zamanlarını değerlendirmeleri ve eğlenmeye bakmaları gerekir, hele bir de bilet parası vermişlerse, çünkü göz açıp kapayıncaya kadar pazartesi oluverir. Rosamunda hemen ona meme vermeye uğraştı ama Vanda emmek istemedi. Tan ağarıncaaya kadar hafif hafif soluduğunu duydular, sonra öldü. Mendil boyunda çakılların bulunduğu koya yakın, asırlardır taşları yıkayan dalgacıklara kadar uzanan dik bir geçiyolunun aşağısındaki kumsala gömdüler. Rosamunda mezarın üstüne taşlar ve deniz kabuklarıyla sıfır sıfır sıfır sıfır yazdı, bu sıfırlarla doğum ve ölüm tarihlerini betimliyordu ama bunu ve bir çocuk sahibi olmak istediği günden başlayarak arzularını

kocamış bir kancık gibi gömdükleri güne kadar geçen zamanı doldurduklarını, ancak Tristano anlayabilirdi. Çünkü zamanla arzular da ölür ve gömülür. Eski günlerde şehirlerarası otobüsleriyle gelinen o şirin kıyı yöresinde, iki burun arasındaki dar ufuktan güneşin doğuşunu izlediler. Bu güçlü bir güneşti ve ikisi de hiç konuşmadan bunun bilincindeydi çünkü güneşin altında her şey yaşlı ve bazen çok yaşlıdır. Bu da kimsenin acısını azaltmaz, doğal olarak onlarınkini de. Rosamunda yavaşça, eskiden olduğu gibi bir şarkı söyle bana, dedi. Tristano, ne şarkısı, diye sordu. Beni dağda bisikletin önüne oturttuğun zamanlardaki gibi, hatırlıyor musun? Başımı göğsüne yaslar ve sarmısak kokusuyla gelen sesini dinlerdim, dağda ne çok sarmısak yenirdi! Ya da belki başka bir zamandı, Provans usulü salyangoz yemiştik, bazen yedik Provans usulü salyangoz, içimizde kalmasın diye o zevki de tatmıştık, aslında onlar da sarmısak doluydu ya. Adam şarkı söyledi, zeytin düşer yaprağı düşmez, senin güzelliğin hiç geçmez, sen dalgalı bir deniz gibisin, dalgalar rüzgârdan kabarır, sudan hiç kabarmaz. Bu bir ninni idi. Vanda'yı hiçliğe götürmek için mi, kendileri için mi yoksa bitmeyen düşleri için miydi, söylemesi zor.

...Böyle başlıyor.. dur, bırak hatırlayayım... galiba, fırtınada bağıran kızlar gördüm, diyor, rüzgâr sözcükleri götürüp getiriyordu ve ben ürkmüş dinliyor ama anlamıyordum, belki de gençliğin öldüğünü haber vermek istiyorlardı... böyle diyor ama çok uzun oluyor, bu, pazar günleri Frau'nun beni acıdan kıvrandırdığı şeylerden biridir, sana azar azar anlatacağım, aklıma geldikçe, nasıl olsa vaktimiz bol... Frau'ya söyledim, Renate dedim, çok rica ederim, pazar günleri bana böyle şiirler okuma, ne

¹ Özellikle çocuklar için yazdığı şiirlerle tanınan lirik İtalyan şairi Angiolo Silvio Novaro'nun bir şiiri. (Ç.N.)

ANTONIO TABUCCHI

TRISTANO ÖLÜRKEN

ROMAN

Kahramanlık nedir? Alçaklık nedir? Ya cesaret nedir? Ya ihanet? Ülkesinin özgürlüğü uğrunda savaşmış olan Tristano, 20. yüzyılın son ağustosunda, ölüm döşeğinde yaşamını anlatır. Kangerin ve korkunç baş ağrılarının kısılcığında, sanrılarla karabasanlar arasında anlattığı, çağımızı yansıtan ve bitmekte olan bir yaşamdır. Başucunda bir yazar onu dinler ve yazar. Ama bu yaşamı hangisi anlatır? Konuşan mı, dinleyen mi? Dahası, bir yaşam anlatılabilir mi? Böylesi bir kitabı ancak, sıradan ve önemsiz görünen yaşamlardan ince duyarlıklar, büyüleyici iç dünyalar derleyen **Antonio Tabucchi** yazabilirdi. Tüm yapıtlarında yaşamın kendisini olduğu kadar yaşamı edebiyata dönüştürmeyi de sorgulayan Tabucchi, *Tristano Ölürken*'de, çelişkiler, kuşku, gerçekleştirmemiş istekler, gerçek ya da düşsel anılardan oluşan bir yaşamın karmaşık geometrisini kuruyor.

KAPAKTAKİ RESİM: KARL HINDENLANG

ISBN 975-07-0601-3

9 789750 706011

<http://www.canyayinlari.com>